

Nits d'insomni

Elizabeth Hardwick

Traducció de Dolors Udina

FLÂNEUR. Barcelona 2023

A la meva filla, Harriet,
i a la meva amiga Mary McCarthy

U

SOM AL JUNY. Això és el que ara mateix he decidit que faré amb la meva vida. Faré aquesta obra de transformació i fins i tot de distorsió de la memòria i viuré aquesta vida, la que visc avui. Cada matí, el rellotge blau i la vànova de ganxet amb els seus quadrats i rombes roses, blaus i grisos. Que delicada que és aquesta producció d'una vella derrotada en una sòrdida residència de gent gran. El refinament, la sordidesa i la pena en una batalla apàtica: això és el que jo veig. Més bonica és la taula amb el telèfon, els llibres i les revistes, el *Times* a la porta, el reclam agressiu dels camions que carrisquegen al carrer.

Tant de bo sabéssim què recordar o què fer veure que recordem. Prendre una decisió i que els moments perduts que volem recuperar se'ns presentin, accessibles al prestatge com llaunes de conserves. Potser. En una d'elles hi podria dir Rand Avenue, Kentucky, i alguns recordarien que si més no l'adreça era certa. Dins de la llauna, els porxos cada cop més foscos de l'hivern, les reixes dels radiadors de gas, el formigueig.

La claror del sol m'enlluerna. Quan alço els ulls, darrere les finestres veig llums elèctrics que em confonen. Potser les ombres bastaran, la llum i la foscor. Imagina't que ets en un poema d'Apollinaire:

Ets a Marsella amb tot de síndries al voltant.

Ets a Coblença a l'Hotel du Géant.

Ets a Roma i t'asseus sota un nesprer del Japó.

Ets a Amsterdam...

1954

Estimadíssima M.,

Soc a Boston, a Marlborough Street, número 239. Contemplo una tempesta de neu per la finestra. Ha caigut com un gran armistici i ha posat fi a tots els conflictes menors. En aquesta neu extraordinària, la gent camina amb disfresses meravelloses: abrics vells amb colls de pell, caputxes de llana, fulards, botes, borseguins de cuir que brillen com el coure. Sota la resplendor groga dels fanals del carrer, comences a imaginar com era tot això fa quaranta o cinquanta anys. La calma, la immensitat blanca: nostàlgia i fantasia en l'aire clar, silenciós, blanc...

Més o menys instal·lada en aquesta casa tan bonica. Cortines de flors fetes a mida, estores a les escales, pres tatges de llibres, llenya per a la llar de foc. Pujant i baixant els quatre pisos tens una sensació de propietat, potser.

Podria ser tot teu, però la casa i els mobles tendeixen a l'universal i ben aviat seran interpretats com una acotació teatral. Escenari: Boston. La llei serà obeïda. Baguls, taules, plats, hàbits domèstics, tot com ha de ser.

Precioses llars de foc de marbre decorat: motius neogrecs en negre esmorteït i els verds més pàl·lids. «Valent com tota la casa», és l'opinió grandiloqüent del venedor, i aquest cop té raó. Però és tota la casa la que ocupa els meus pensaments. Al segon pis, dues sales. De categoria, sí, però és evident que al 239 no hi manquen bosses de degradació ni racons de vulgaritat. Amb tot, és un escenari.

Soc aquí amb l'hibisc que floreix al mirador. L'altra sala dona al carreró entre Marlborough i Beacon. Allà hi ha un idiota que té el gos lligat amb cadena dia i nit. Al seu voltant s'acumulen escombraries de solter, descomposició i desconcert. Segurament havia tingut família, però l'han deixat. M'imagino que si els fills venen a visitar-lo, els dirà: «Veniu a veure el gos encadenat. És un regal». Pensant en el gos, truco a la policia. L'home mira perplex cap a la meva finestra preguntant-se quin mal ha fet. Darwin va escriure en algun lloc que el sofriment perllongat dels animals inferiors era més del que podia suportar.

Amb tot l'amor,

ELIZABETH

Al començament de juny feia molta calor. Vaig fer un viatge i, és clar, de cop i volta tot era nou. Quan viatges, el primer que descobreixes és que no existeixes. Florian les flors de tons purpuris; al vessant del turó, pins fàl·lics. Estrangers sota les porxades, a les cistelleries. Una boira espessa difuminava els contorns dels turons. Un cel brut, esgotador. L'estiu ja semblava a punt d'acabar. No trigarien a guardar les barques i lligar els ferris al moll.

Buscant el que era fòssil, buscant alguna cosa: persones i llocs incrustats en l'espessor de la forma definitiva. En comptes d'això, hi ha molts peixets, molts, que neden lliurement, tremolant, amatents a escapar de la xarxa.

Kentucky: en forma part, sens dubte. La meva mare, de petita, va viure en tants pobles de Carolina del Nord que es confonen en els meus records. Raleigh i Charlotte. Amb prou feines va conèixer els seus pares; van morir joves, com moria la gent llavors, del que fos que hi hagués a l'aire: pneumònia, diftèria, tuberculosi. No he conegut mai ningú tan indiferent al passat com ella. Era com si no sabés qui era. Tenia germans i germanes, i la van pujar ells, i a nosaltres ens va posar els seus noms.

La seva cara, la de la mare, no la veig clara. Una bellesa flonja, sense ossos prominents, amb uns ulls marrons petits i unes celles gairebé inexistents enfosquides amb llapis de mina.

1962

Estimadíssima M.,

Torno a ser a Nova York, al carrer 67, en un apartament al pis més alt amb finestres llargues i brutes. De vegades, a última hora de la tarda, a la penombra del cel d'hivern, m'imagino que soc a Edimburg als anys noranta. No he estat mai a Edimburg, però m'agraden les ciutats d'una mida raonable, les capitals de província. Però això indubtablement és Nova York, per dalt i per baix. La travessia des de Boston no ha estat fàcil. És com si hagués travessat l'oceà o el país sencer arrossegant-ho tot per les muntanyes. Haig de dir que la taula de cavallets i la calaixera no estaven preparades per a aquest exili sobtat, per a aquest canvi de règim, que en certa manera és el que ha estat per a mi. En fi, el moble de roure enfosquit és en un racó, amb les ampolles i la glaçonera al capdamunt. Dels plats de l'Acadèmia Naval, se n'han trencat cinc. Els rellotges han rebut el cop definitiu i ja no tornaran a la vida. Els vells burós ja són a lloc, humiliats, estellats.

Coses fora de lloc i gent gran, rígida, amb les venes cansades i les artèries obturades, amb galindons i els peus deformats i adolorits, els cabells esparsos i els pensaments extraviats, que travessen els Carpats, lluny dels bayous: així és com és aquí, a la ciutat santa. El retrat de la tieta Lotte ja no tornarà a ser desembolicat. Ha trobat

el descans etern a la tomba del calaix, al soterrani, amb el brunzit del metro de la SetenaAVINGUDA com a rèquiem.

És clar que aquestes coses no són *meves*. Em sembla que se les sol anomenar *nostres*, aquesta paraula que, com una bossa de te, està amarada del condicional.

Amb tot l'amor,

ELIZABETH

«Els començaments sempre són meravellosos; és al lllindar on cal aturar-se», va dir Goethe. Nova York una vegada més, per quedar-s'hi sempre, descansant en la generosa acollida que ofereix a les dones. Vestits llargs, arrogància, més oportunitats d'enganyar els mentiders, els confidents, els conspiradors, les targetes de crèdit.

Llavors jo era un «nosaltres». Ell fa broma, somriu, beu ginebra després d'un llarg dia de feina, diu una cosa a l'aire com ara:

La tirania dels febles és carregosa i tanmateix val més ser explotat pels febles que pels forts... La submissió als poderosos és redundant i, a la llarga, molt cansada i avorrida. No té res de subtil ni d'interessant... sobretot perquè és un exercici massa freqüent. Una sessió al matí, una altra al vespre... Marit-muller: res de nou a descobrir en aquesta tradició clàssica tan arrelada. Les discussions són com el carrisqueig de fulles rovellades, com els molestos sotracs d'un motor vell. El gos gruny. Ell també se sap el paper.

Pot ser que el tema sigui jo?

És veritat que amb els febles sempre passa alguna cosa: improvisació, sorpresa, suspens, injustícia, manipulació, hipocondria, glops d'amagat, gelosia, mentides, plors, amagar-se al jardí, fugir amb cotxe en plena nit. Els febles tenen el sentit més pur de la història. Pot passar qualsevol cosa. Cadascun d'ells és un quiromàntic que es llegeix la seva pròpia mà. Sí, tindrà una vida llarga o curta; ell (o ella) tindrà els cabells rossos o foscos.

Bitllets, migracions, preocupacions, propietats, deutes, canvis de nom i canvi un altre cop al nom d'abans: això era culpa de llegir massa llibres. Així, de Kentucky a Nova York, a Boston, a Maine, a Europa, arrossegada per un riu de paràgrafs i capítols, de versos blancs, de petits llibres traduïts del polonès, de grans llibres traduïts del rus, tots consumits en un insomni sedentari. Això és prou?; tant se val que sigui veritat. Certament no té el dramatisme d'allò de: he vist el vell capità de fragata de barba blanca al moll i he decidit enrolar-me. Però, al cap i a la fi, «jo» soc una dona.

Em trobo al tren de Mont-real a Kingston. Vaig a passar uns dies a la universitat, no fa tant. És un diumenge a la nit, ple hivern, i avancem a través de la buidor freda i negra. De tant en tant, la resplendor de bronze d'un cotxe distant brilla a la llunyania, parpelleja com una espelma en els revolts. Sembla que el tren va sempre recte cap endavant en aquest país afortunat, gran, buit.

Fa només uns quants graus sobre zero, però en el vagó restaurant estem immergits en una calor sensual, tropical, una calor masculina d'alguna mena. Soc l'única dona al vagó número 50.

Són molt sorollosos. Un soroll superficial i moltes rialles absurdes d'un grup d'homes que fa massa que estan junts. Es troben en una situació de vacances forçoses que s'acosten al final definitiu. La majoria estan beguts i més d'un sembla marejat. Canadencs, no em vomiteu a sobre! Sembla que vinguin d'una reunió, d'una convenció. Els uneix la feina; potser venen alguna cosa. És evident que no són gaire rics; no, és evident que no. M'ho asseguren els meus càlculs indignes basats en l'aritmètica de l'esnobisme i la vergonya.

«La vergonya és enginyosa», va dir Nietzsche. I això no és sinó mitja veritat. Per vergonya he prestat atenció a la roba, les sabates, els anells, els rellotges, els accents, les dents, les postures, les maneres de parlar. Els homes del tren porten roba que, com que no és pròpia de cap estació, sempre és extemporània i inadequada. Encarcarada i fina, de colors cridaners i tanmateix lleus, confeccionada amb la incoherència característica de la indumentària de tot l'any. Colors pastel, blaus com el mar i verds com la terra; jaquetes de quadres escocesos folrades de caixmir; costures destacades amb puntades amples d'un altre color; solapes i butxaques massa grosses; predominança de blau glaçat i dos tons; niló i Dacron amb aquell toc suau com el vidre que sempre sembla acabat de planxar. Per altra banda, els grums de Trinitat són tradicionals, vestits com prínceps. Pantalons negres,